

SÅDAN PASSER DU DIN FRITTE/ILDER

**DYRENES
BESKYTTELSE**

Tamilderen (*Mustela putorius furo*) er et rovdyr, som tilhører mårfamilien (*Mustelidae*). Vildilderen blev for flere århundreder siden tæmmet og brugt til jagt af rotter og kaniner. Ilderen har i dag indtaget en plads i huset sammen med familien og er blevet et familiedyr på linje med hund og kat.

▶ GODE RÅD

Ildere bør have mulighed for kontakt med artsfæller. Hvordan dette kan gøres afhænger af den enkelte ilder

Som grundfoder bør der gives speciallavet ildersfoder.

Undgå godbidder med sukker, stivelse og fibre, det er meget usundt for ilderen

Indendørs bure til 1-2 ildere bør måle minimum 80 x 80 x 80 cm. Det kan anbefales i stedet at holde ilderen i en større, udendørs voliere

Fjern dagligt gammelt foder og rens kattebakken

Kræver tålmodig, løbende håndtering

Minimum 2 timers aktivering om dagen, helst mere og gerne i selskab med andre ildere

Ildere lever normalt 3-5 år, rekorden er 17 år

Kan få hundesygge, skal derfor vaccineres mod dette hos dyrlægen.

Hunner, der ikke parres, skal steriliseres, da de ellers vil udvikle livstruende blodmangel

SOCIALE BEHOV/FLOKSAMMENSÆTNING

Vildildere findes i Danmark, de er dog meget forskellige fra tamilderen. Vildilderen lever alene på nær i parringsperioder, hvorimod tamilderen holder meget af andre ilderes selskab. Dette er kommet via avlen efter de godmodige, rolige og lydige dyr. Har man to eller flere sammen, vil de tit ligge i samme køje, når de sover, og lege sammen som søskendekuld gør i naturen. Det kan dog nogle gange være svært at sætte gamle ildere sammen, og det samme gælder virile ildere af samme køn.

Hunildere, som ikke skal bruges til avl, bør steriliseres, da det ellers kan føre til livstruende tilstande (se afsnittet livsforløb/formering). Ligeledes er det bedst at kastrere hanildere, som går inde, og som heller ikke skal bruges til avl, da de lugter meget kraftigt i brunstperioden og kan finde på at strinte for at afmærke territoriet samt være voldsomme over for andre ildere i brunstperioder.

Foto: Lars Gejl

FODRING

Ildere fodres dagligt. Man kan enten lade dem have konstant adgang til foder, da de selv styrer, hvornår de spiser, eller man kan fodre dem 3-4 gange om dagen, husk dog, at intervallet mellem fodringerne helst ikke må overstige 6 timer, da ilderenes fordøjelsessystem konstant er i gang, som kattens, og den kan derfor ikke tåle for lang tids faste.

Da ildere er et udpræget rovdyr og ikke har for godt af grønt, anbefales det, at dens foder er opbygget således: min. 34 % animalsk protein og meget gerne mere, omkring 18-22 % fedt og et fiberindhold på maks. 2 %. Drægtige eller diegivende hunner og hvalpe skal dog helst have højere procent protein og fedt i foderet. Ilderfoder kan købes hos de fleste dyrehandler og indeholder normalt, hvad en ilder behøver. Tørkost, som man køber hos dyrehandler, er godt til at forebygge tandsten. Til nyfravænnede ilderhvalpe kan tørfoderet blødes op med vand, indtil de har vænnet sig til at spise det.

Derudover kan ilderes tørfoder suppleres med optøede eller nyligt aflivede mus. Der kan også gives rå æg, og især blommen er god, man kan vælge at købe dem pasteuriseret for at være sikker på at undgå salmonella. Råt kød og kylling er også ofte et hit for ilderne. Giv dem dog aldrig kogte fjerkræknogler, da de kan splintre. Alle foderskift skal ske gradvist. Undgå at give ilderen godbidder med sukker, stivelse og fibre. Dette gælder især sukker og kulhydrater i det hele taget, da de kan medføre insulinoma, en sygdom, der i det lange løb er dødelig for ildere. Ilderen skal altid have direkte adgang til frisk vand. Hertil kan der bruges en drikkeflaske, som bruges til kaniner og marsvin. Man kan også sætte en skål med vand i buret. Dog er det ikke alle ildere, der kan lade sådan en skål være, så det er ikke altid et hit for ilderejeren. Mange ildere har det dog meget sjovt med at prøve på alle måder at få vandet ud af skålen både ved at vælte den og grave vandet ud.

BURINDRETNING

Ildere kan både holdes inden- og uden-dørs.

Indendørs – Hvis ilderen holdes inden-dørs, skal buret til 2 ildere minimum være: 80 x 80 x 80 cm. Dette skal ses som absolutte mindstemål, og mere plads kan klart anbefales. Som retningslinje bør bundarealet være minimum 1,5 kvadratmeter (f.eks. 100 x 150 cm), hvis der kun er en ilder, og øges med ca. 25 % for hver ekstra ilder. Det er vigtigt, at buret ikke er for lavt. Husk at have flere etager, som ilderen kan kravle rundt på, men husk også, at ildere er ret klodsede og med

sikkerhed vil falde ned på et tidspunkt. Pas derfor på med ikke at have hylde for højt oppe med frit fald ned.

Ildere kan ikke få for meget plads, og hvis hjemmet er sikret, er det bedre, at de er ude hele dagen.

Sammenkobler man burene via f.eks. plastrør, giver det ekstra aktivering for ilderen, da man derved skaber adskilte rum, som ilderen på skift kan vælge at opholde sig i. Da ildere herudover holder meget af at ligge i og kravle gennem smalle passager, er det også i den henseende

en god idé at lave denne form for sammenkoblinger. Plastrør til ildere fås i flere forskellige former i dyrehandler, og ellers kan man bruge ventilationsrør købt i det lokale byggemarked.

Ildere holder meget af at sove i hængekøjer eller små muleposer af blødt stof. Disse kan ligge rundt omkring, så ilderen har flere steder, den kan sove.

Indret et toilet af en kattebakke med klumpende kattegrus, som har en stor kornstørrelse. Kornstørrelsen er vigtig, for dyrene graver gerne hovedet ned i gruset, og fint grus kan let sætte sig i slimhinderne og ikke mindst i øjnene og kan være til stor gene og endda direkte farligt.

Af samme grund bør man aldrig bruge savsmuld eller spåner i bakken, da støvet herfra vil genere luftveje og øjne på ilderen. Alternativt til storkornet kattegrus kan man bruge miljøstrø/træpiller (sammenpressede spåner) eller "Gnavz" (flager lavet af plantefibre og tang), der ikke støver og dermed ikke giver samme problemer som almindelige spåner/savsmuld. Placér ikke bakken lige ved siden af mad- og vandskålen, da ilderen muligvis ikke vil bruge den, hvis den er for tæt på maden. Placér buret sådan, at dyrene ikke får træk, da de kan blive syge af det, og sørg for, at det ikke står i direkte sollys.

Udendørs – Ildere skal være vant til at være ude, før de placeres i udendørs voli-

ere. Hvis de altid har været indeildere, kan man vænne dem til volieren ved at sætte dem ud i en periode, hvor temperaturen udendørs ligger tæt på temperaturen indendørs, og hvor man forventer langsomme, gradvise temperaturskift i vejret. Sådan undgår man drastiske fald i temperaturen, der ville kunne gøre ilderen syg.

For en lille gruppe udendørsildere skal volieren være med stor grundflade (minimum 4 m² og en højde på minimum 80 cm) og meget kraftigt finmasket minknet. Det er vigtigt, at man bruger net af en god kvalitet, da ildere ellers kan ødelægge det.

Der skal være en isoleret redekasse, som er frostsikker med tørt sovemateriale i. Læg en sand-/jordblanding i bunden og over dette gerne et tykt lag visne blade, grene med knopper osv. Udstyr desuden gerne volieren med kraftige klatregrene og stubbe.

Den optimale opholdstemperatur er 10-20 °C, men ildere kan godt klare lavere temperaturer og højere temperaturer, såfremt der er adgang til skygge og læ. Dog er ildere ikke gode til at klare temperaturer over 30 °C, da de ikke har svedkirtler og derfor ikke kan køle ned selv. Derfor skal der være et område med køligere temperaturer til sommerperioder, f.eks. en hule eller redekasse, som er gravet ned i jorden.

RENGØRING

Ilderen er af natur et forholdsvis renligt dyr, der normalt ikke vil lægge efterladenskaber i sin køje eller i sin hule og heller ikke i nærheden af spiseområder. Ilderhvalpe skal dog trænes til at bruge en bakke, som killinger også skal. Man træner hvalpene ved at sætte dem op i bakken, hver gang man kan se, at de har brug for det og roser dem, når de gør det i bakken.

Husk at rense bakken dagligt, for hvis bakken er for beskidt, vil ilderen finde et nyt sted. Omvendt er der nogle ildere, der helst skal have en smule afføring liggende for at forbinde bakken med toiletområde.

Ildere gemmer meget tit foder og alt andet, de mener, er deres, under sofaer, i skuffer og alle andre steder, de kan komme hen. Husk at tjekke disse gemmesteder med jævne mellemrum og gøre rent efter dem. Det kan være, at du kan finde noget, som du har ledt længe efter, som en pung eller dine nøgler. Hver ilder har hver sin

svaghed over for et eller andet usædvanligt, som den gemmer for dig.

Skift vand dagligt, og gør rent i buret ca. en gang om ugen, dog oftere når det er hvalpe, man har, eller hvis man har flere dyr.

Da ilderen er et udpræget rovdyr, har den også en karakteristisk duft på grund af adskillige duftkirtler, som ligger i huden på hele kroppen. Lugten kan mindskes ved at skifte sovemateriale som hængekøjer og håndklæder ofte. Man bør ikke vaske sin ilder mere end én gang hver anden måned, da huden og pelsen ikke kan tåle at blive renset tør så tit. Husk at bruge en mild shampoo og balsam. Ellers anbefales det, at man skyller sin ilder i rent vand, da dette er mere skånsomt for pels og hud, og dette kan stadig fjerne det meste af lugten. Det er dog ikke nødvendigt at vaske sin ilder med shampoo.

HÅNDBTERING

Bid er en naturlig del af ilderens leg, så det er derfor vigtigt at lære dem, fra de er hvalpe, at de ikke må bide.

Dette kan gøres ved, at man nænsomt tager fat i nakkeskindet på den, mens dens krop er støttet af gulvet eller den anden hånd, siger NEJ og holder den der, indtil den gaber, slikker sig om munden eller slapper af. Dette er et tegn fra ilderen på, at den ved, at du bestemmer.

Har man sin ilder gående frit, er det meget vigtigt, at man sørger for at ildersikre alle de rum, som ilderne har adgang til, idet den er yderst nysgerrig og kan klemme sig gennem meget små åbninger (tommelfingerreglen er, at kan

hovedet komme igennem, kan resten af kroppen også), f.eks. ind i hulrum i hårde hvidevarer eller andre elektriske installationer, hvilket kan have meget alvorlige konsekvenser. Hvis man er i tvivl, om hjemmet er ildersikret, bør ilderen ikke gå frit omkring uden opsyn.

Man bør også være opmærksom på, om ilderen har en svaghed for at tygge i ledninger.

Drægtige hunner eller store (overvægtige) dyr skal altid understøttes på bagkroppen, når de bæres, da de ellers kan få rygskader, hvis man bare lader dem hænge i overkroppen.

Foto: Lars Gejl

AKTIVERING

Ilderen er et meget legesygt og aktivt dyr, også som voksen, og kræver derfor meget aktivering for at trives. Ilderen skal min. aktiveres 2 timer dagligt.

Dette kan gøres med leg af forskellige typer, hvor kun fantasien sætter grænser. Fangeleg er en rigtig sjov leg for ilderen, eller man kan lave en kasse med blade eller avisstrimler i, hvor man gemmer godbidder.

Ildere har en "svaghed" for bløde genstande som viskelæder, pivedyr, blødt gummi og andet, som de tygger i og gemmer rundt omkring, hvor man ikke lige finder det igen. Det er dog ikke sundt for ilderen, da den nemt tygger det i stykker og i processen også sluger dele af det. Det kan resultere i f.eks. kvælning eller problemer i mave-tarm-kanalen, der kan medføre, at stykkerne skal fjernes af dyrlægen ved operation. I værste tilfælde kan ilderen dø.

Hårde plasticrør, som ilderen kan løbe igennem, er en sikker og god aktiveringsmulighed.

Ildere kan sagtens lege med kattelegetøj, og de fleste ildere kan have stor glæde af en aktivitetsbold.

Hvis man har to ildere, er de rigtig gode til at lege sammen og aktivere hinanden. De skal dog stadig have nogle udfordringer og andet sjov i løbet af dagen.

Man kan også gå tur med sin ilder. Mange dyrehandler har ildervenlige seler. Ilderen skal dog vænnes til at gå i snor, og det er sjældent, at de går pænt. Det er en god idé at prøve selen inden døre først for at sikre sig, at ilderen ikke kan komme ud af den og for at se ilderen's reaktion. Husk at holde øje med ilderen under hele turen, da den hurtigt kan smutte ind i en busk og være svær at få ud igen.

LIVSFORLØB OG FORMERING

Levealderen blandt tamildere i Danmark er desværre lidt lav, nemlig mellem 3-5 år. Ildere er fundet i aldre på over 10 år. At levealderen i Danmark er så lav, skyldes hovedsagligt dårlig avl og forkerte leveforhold.

En udvokset ilderhan kan veje gennemsnitlig mellem 1200-2500 g og helt op til 3,5 kg, mens tæverne kan veje mellem 600-1300 g og helt op til 2 kg.

Hanildere bliver normalt kønsmodne, når de er 6 måneder gamle. Tæverne går i løb for året efter, de er født. På det tidspunkt er de 6-9 måneder. Tæveejere skal være opmærksomme, da tæver, som ikke bliver parret og ikke er steriliserede, kan være i forlænget løbetid i helt op til 160 dage. De forhøjede

hormonniveauer i forbindelse med løbetiden kan forårsage undertrykkelse af knoglemarvens produktion af blodlegemer, hvorved ilderen vil udvikle livstruende anæmi (blodmangel) og få nedsat immunforsvar. Hvis man ikke forhindrer dette, vil tæven i de fleste tilfælde dø. Man kan se, at tæven går i løb, ved at kønsdelene hæver op til omkring en ærts størrelse.

I naturen har ildere parringsperioder i marts/april til juni/juli. Tamilderen vil normalt også gå i løb på det tidspunkt. Det kan dog variere mere, især hvis de går inde i kunstigt lys. De kan derved komme i løb flere gange om året. Drægtigheden varer ca. 42 dage, og kuld størrelsen er normalt mellem 3-10 hvalpe. Ilderhvalpe fødes helt nøgne og

Foto: Lars Gejl

med lukkede øjne. De begynder at åbne øjnene i 3-5-ugers-alderen, og i den alder begynder de også selv at kunne spise opblødt foder.

Ilderhvalpe er klar til at komme fra moderen, når de er 10 uger.

SUNDHED OG SYGDOM

Ildere kan få hvalpesyge og skal derfor vaccineres. Det er forskelligt fra vaccine til vaccine, hvor mange gange de skal revaccineres.

Ildere er modtagelige for influenzavirus fra mennesker, der bl.a. kan medføre luftvejsinfektioner, og det kan smitte både fra menneske til ilder og omvendt.

En lang række af de ydre parasitter, der normalt angriber hhv. hunde eller katte (øremider, skabmider, ringorm og lopper), kan også overføres til ildere. Ved mistanke herom skal ilderen undersøges og behandles af en dyrlæge.

Solstik kan opstå, hvis ilderen udsættes for høje temperaturer, da den ikke kan svede gennem huden. Husk derfor, at der, særligt på de varme dage, altid skal være adgang til ophold i skygge og frisk vand.

Ildere er ikke altid gode til at bedømme højdeafstande og tager derfor tit spring ned, som man ikke skulle tro, de kunne klare. De kan til gengæld komme næsten alle steder hen, når de først har sat sig det i hovedet og er ekstremt gode til at regne ud, hvordan de kommer op på eksempelvis køkkenbordet.

Ilderens led er også fleksible, og de kan derfor ligge på de mest mærkelige måder, når de sover.

Ilderen er et rigtigt spændende og sjovt kæledyr, som altid vil kunne få dig til at smile og få det sjovt med alt den ballade, de laver. Men det er også et kæledyr, der kræver noget af sin ejer, og der skal derfor altid kunne sættes tid og penge af til dem.

Lavet i samarbejde med Dansk Ilderforening.
Vil du vide mere, klik ind på www.ilder.dk
eller spørg hos din »Fokus på dyr«-dyrehandler

SÅDAN KAN DU HJÆLPE DYRENE

BLIV MEDLEM

Det koster kun 250 kr. om året.
Ring og hør mere på tlf. 33 28 70 25

TEGN TESTAMENTE

til fordel for dyrene.
Ring og hør mere på tlf. 33 28 70 09

STØT ONLINE ELLER PÅ GIRO

www.dyrenesbeskyttelse.dk/bidrag
eller giro: 600-3915

SMS DYR TIL 1277 eller RING 90 56 50 50

så støtter du med 100 kr.
(Det koster 100 kr. + alm. trafiktakst)

Dyrenes Beskyttelse er afhængig af økonomisk støtte fra private.
Enhver gave modtages med tak.
Alle bidrag kan trækkes fra i skat – du skal blot huske at oplyse dit cpr-nr.

Du er meget velkommen til at kontakte Dyrenes Beskyttelse, hvis du ønsker at høre mere om foreningens arbejde eller dine støttemuligheder.

DYRENE BESKYTTELSE

